

การประกันคุณภาพงานด้านเทคโนโลยีการศึกษา ระดับสถาบันหรือสำนัก ของสถาบันอุดมศึกษา

สุพจน์ เครือหงส์*

บทนำ

ปัจจุบันประเทศได้มีการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้านเช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง และด้านการศึกษา เป็นต้น แต่มีสิ่งใดเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงและส่งผลกระทบต่อไปยังด้านอื่น นั้นก็คงจะตอบยาก เป็นต้นว่า เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง สังคม หรือปรัชญาการใช้ชีวิตของตนได้เปลี่ยนแปลงก่อน แล้วส่งผลให้หลายๆ อย่างเปลี่ยนแปลงตามมา การค้นหาความจริงนั้นก็คงจะต้องมีการถกเถียงกันอีกนาน ยังหาข้อยุติไม่ได้ ต่างคนต่างก็หาเหตุผลมาวิเคราะห์ โดยอาศัยเหตุผลและความเชื่อที่แตกต่างกัน เพื่ออธิบายสภาวะการณ์ที่เกิดขึ้น แต่มีความเปลี่ยนแปลงด้านหนึ่ง ที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตของคนเมื่อเกิดมาแล้ว นอกจากได้รับการกล่อมเกลาด้าน จิตใจความรู้สึกนึกคิด จะต้องแสวงหาความรู้ เพราะประสบการณ์รอบด้านและเฉพาะทางเพื่อการหาเลี้ยงชีพต่อไป โดยที่แหล่งความรู้เหล่านี้อาจจะมีอยู่โดยทั่วไปทั้งในระบบและนอกระบบของหน่วยราชการหรือภาคเอกชน หรือความรู้ที่สามารถพบได้ จากชุมชน หรือตามสื่อต่างๆ ทั่วไป เป็นต้น การมีความรู้ที่ดีและถูกต้องสามารถช่วยส่งเสริมการปฏิบัติงานให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน

ในปัจจุบันการปฏิบัติงานแต่ละด้านได้พัฒนาและปรับปรุงเปลี่ยนแปลงขึ้นตามลำดับเพื่อให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดได้ นอกจากนั้นแล้วยังมีการประกันคุณภาพงานในแต่ละด้านอีกด้วย เพื่อให้ได้รับการยอมรับมากยิ่งขึ้น ในฐานะที่ผู้เขียนได้ปฏิบัติงานด้านเทคโนโลยีการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา และได้มีส่วนในการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพ งานด้านเทคโนโลยีการศึกษาและนี่คือสิ่งที่เปลี่ยนแปลงขึ้นจากเดิม ในโอกาสนี้จึงขอพูดกันเรื่องการประกันคุณภาพงานด้านเทคโนโลยีการศึกษาโดยเฉพาะ

เนื้อเรื่อง

การประกันคุณภาพการปฏิบัติงานด้านเทคโนโลยีศึกษานั้น ก็ไม่แตกต่างจากการประกันคุณภาพการปฏิบัติงานด้านอื่นๆ เท่าใดนัก เพราะต่างก็อาศัยแนวทางที่คณะกรรมการอุดมศึกษาได้วางหลักการเอาไว้เพื่อให้เป็นระบบเดียวกันนั่นเองแนวทางดังกล่าวที่เริ่มต้นจาก การมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ในหมวด 6 ที่กล่าวถึงเรื่องมาตรฐาน และการประกันคุณภาพการศึกษา ระหว่างมาตรา 47-51 ดังนี้

*นักวิชาการโสตทัศนศึกษาชำนาญการ 8 สำนักเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง

มาตรา ๔๗ ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก ระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๔๘ ให้หน่วยงานต้นสังกัด และสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่า การประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของการบริการการศึกษา ที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประกันคุณภาพจากภายนอก

มาตรา ๔๙ ให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์กรมหาชนทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประกันคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมาย และหลักการและแนวทางการจัดการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

ในการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยครั้งหนึ่งในทุกห้าปี นับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้ายและเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

มาตรา ๕๐ ให้สถานศึกษาให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารต่างๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ตลอดจนให้บุคลากร คณะกรรมการของสถานศึกษา รวมทั้งผู้ปกครอง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ให้ข้อมูลเพิ่มเติม ในส่วนที่พิจารณาเห็นว่าเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติ ภาระกิจของสถานศึกษาตามคำร้องขอของพนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา หรือบุคคลหรือหน่วยงานภายนอก ที่สำนักงานดังกล่าว รับรองที่ทำการประกันคุณภาพภายนอกของสถานศึกษานั้น

มาตรา ๕๑ ในกรณีที่ผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาไม่ได้มาตรฐานที่กำหนดให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาจัดทำข้อเสนอแนะและปรับปรุงแก้ไข ต่อหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้สถานศึกษาปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด หากมิได้ดำเนินการดังกล่าวให้สำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษารายงานต่อคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือคณะกรรมการอุดมศึกษาเพื่อดำเนินการให้มีการปรับปรุงแก้ไข

การประกันคุณภาพการศึกษามี ๒ ระดับ ได้แก่ ระดับพื้นฐาน ตามมาตรฐาน ๑๔ ข้อ ที่คณะรัฐมนตรีรับรอง เมื่อวันที่ ๔ มกราคม ๒๕๔๓ และระดับอุดมศึกษา ตามองค์ประกอบ ๙ ข้อ ที่คณะรัฐมนตรี รับรองเมื่อวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๔๓ ประกอบด้วย

องค์ประกอบ

1. ปรัชญา ปณิธาน วัตถุประสงค์และแผนงาน
2. การเรียนการสอน
3. การพัฒนากิจกรรมนิสิตนักศึกษา
4. การวิจัย
5. การบริการทางวิชาการแก่สังคม
6. การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
7. การบริหารจัดการ
8. การเงินและงบประมาณ
9. ระบบการประกันคุณภาพ

พันธกิจ

1. การผลิตบัณฑิต
2. การวิจัย
3. การบริการทางวิชาการ
4. การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
5. อื่นๆ

การประกันคุณภาพการศึกษาในปัจจุบันมีอยู่หลายระบบ เช่น ISO, TQM, The Malcom Baldrige Nation, Quality Award ระบบ cipp และ Process out เป็นต้น

งานด้านเทคโนโลยีการศึกษา เป็นงานสนับสนุนและบริการเพื่อการศึกษา และการเรียนการสอน โดยช่วยแก้ปัญหา ให้ความสะดวกลดข้อจำกัดในด้านการศึกษาให้สามารถนำความรู้ไปยังผู้เรียนเพื่อเกิดการรับรู้และเรียนรู้ให้มากที่สุดโดยวิธีการที่ดีที่สุดให้สัมฤทธิ์ผลด้านการศึกษาสูงสุดนั่นเอง จึงมีความสำคัญควบคู่ไปกับการจัดการดำเนินการด้านกระบวนการเรียนการสอนของอาจารย์และนักศึกษา การดำเนินการประกันคุณภาพด้านเทคโนโลยีการศึกษาจึงมีขั้นตอนการปฏิบัติ ดังนี้

จัดตั้งคณะกรรมการประเมินคุณภาพขั้นเพื่อปฏิบัติงาน 1 ชุดโดยให้บุคลากรทุกระดับมีส่วนร่วมดำเนินการดังนี้

1. จัดทำรายงานการตรวจสอบตนเอง (Self Study Report (SSR)) เพื่อให้บุคลากรได้ทราบระดับคุณภาพของหน่วยงาน และรายบุคคลแล้วทำการตรวจสอบตามดัชนีที่กำหนดขึ้นพิจารณาตัดสินเกณฑ์ตรวจสอบผลการประกันคุณภาพของหน่วยงานเพื่อให้เป็นจุดเด่น จุดด้อยอย่างชัดเจน เพื่อแก้ไขปรับปรุงเสริมแต่งให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

2. จัดทำการประเมินตนเอง (Self Assessment Report (SAR)) ระดับงานย่อยจากองค์ประกอบฯ 9 ข้อที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะต้องศึกษาดูว่าบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานสอดคล้องกับองค์ประกอบข้อใดบ้างและมีจำนวนกี่ข้อ ตามที่ได้มีการจัดทำรายงานการตรวจสอบตนเอง (SSR) เพื่อจะได้นำหัวข้อองค์ประกอบเหล่านั้นมาดำเนินการประเมิน (SRA)

สำหรับขอบข่ายงานด้านเทคโนโลยีการศึกษาในระดับสถาบันและสำนักของสถาบันอุดมศึกษาโดยส่วนใหญ่แล้ว จะสอดคล้องกับองค์ประกอบต่างๆ ดังนี้

1. องค์ประกอบที่ 1 ปรัชญา ปณิธาน วัตถุประสงค์ และแผนการดำเนินงาน
2. องค์ประกอบที่ 4 การวิจัย
3. องค์ประกอบที่ 5 การบริการทางวิชาการและวิชาชีพสู่สังคม
4. องค์ประกอบที่ 6 การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
5. องค์ประกอบที่ 7 การบริหารจัดการ
6. องค์ประกอบที่ 8 การเงินงบประมาณ
7. องค์ประกอบที่ 9 กลไกการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการปฏิบัติงานเทคโนโลยีการศึกษาในระดับสถาบันหรือสำนักของสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งมีประมาณ 7 องค์ประกอบดังกล่าวข้างต้น ในแต่ละองค์ประกอบคุณภาพจะมีตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินคุณภาพระดับคุณภาพ (1-5 ระดับ) และแหล่งตรวจสอบพอจะกล่าวได้เป็นตัวอย่างโดยสังเขปดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ปรัชญา ปณิธาน วัตถุประสงค์ และแผนการดำเนินงาน

องค์กรที่ปฏิบัติงานด้านเทคโนโลยีการศึกษาในระดับสถาบันหรือสำนักของสถาบันอุดมศึกษาจะต้องกำหนด ปรัชญา ปณิธาน วัตถุประสงค์และแผนการดำเนินงานทั้งระยะสั้นและระยะยาวกำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษรให้ชัดเจน โดยให้สอดคล้องกับของสถาบันนั้นๆ แยกออกเป็นองค์ประกอบย่อยได้แก่

- 1.1 ปรัชญา ปณิธาน และวัตถุประสงค์
- 1.2 แผนงานและการดำเนินงาน

ในแต่ละข้อ จะมีตัวบ่งชี้และมีเกณฑ์การประกันคุณภาพ 5 อันดับ กับแหล่งตรวจสอบแต่ละอันดับ

องค์ประกอบที่ 4 การวิจัย

องค์กรด้านเทคโนโลยีการศึกษาระดับสำนัก หรือสถาบันในสถานศึกษาจะต้องมีการประกันคุณภาพ ด้านงานวิจัยทางด้านเทคโนโลยีการศึกษาให้เจริญก้าวหน้าควบคู่กันไปตามความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือเทคโนโลยีด้านอื่นๆ ที่จะนำมาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอน เพื่อแก้ปัญหาหรือข้อจำกัดหรือเหตุผลอื่น ในการสนับสนุนการเรียนการสอนให้สามารถนำเสนอเนื้อหาความรู้ไปยังผู้เรียนให้มากที่สุดได้ในหัวข้อนี้จะแยกออกเป็น 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่

- 4.1 นโยบายและแผน
- 4.2 การสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการวิจัย
- 4.3 การเผยแพร่งานวิจัย

ในแต่ละองค์ประกอบจะมีตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินคุณภาพ 5 อันดับของตัวบ่งชี้แต่ละข้อด้วย การวิจัยด้านเทคโนโลยีการศึกษานี้ มีความสำคัญพอๆ กับการปฏิบัติหน้าที่ทั่วไปจึงต้องกำหนดนโยบายและแผนงานที่ชัดเจน มีการประเมินผลและนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้การปฏิบัติงานด้านวิจัยบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายด้วย

องค์ประกอบที่ 5 บริการทางวิชาการและวิชาชีพสู่สังคม ในหัวข้อนี้แบ่งออกเป็น 2 องค์ประกอบย่อย คือ

- 5.1 นโยบายและแผน
- 5.2 การดำเนินงาน

ในแต่ละองค์ประกอบย่อยมีตัวบ่งชี้ของแต่ละหัวข้อและเกณฑ์การประเมินคุณภาพในแต่ละตัวบ่งชี้แยกเป็น 5 อันดับ เช่นเดียวกับองค์ประกอบที่ 6

องค์ประกอบที่ 6 การทำนุบำรุงศิลป-วัฒนธรรม แบ่งออกเป็น 2 องค์ประกอบย่อย คือ

- 6.1 วัตถุประสงค์และแผนงาน
- 6.2 การดำเนินงาน

ในแต่ละองค์ประกอบย่อย ก็จะมีตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินคุณภาพ 5 อันดับ เช่นเดียวกับองค์ประกอบที่ 5

ทั้งองค์ประกอบที่ 5 และองค์ประกอบที่ 6 ต่างก็เป็นข้อบ่งชี้หน้าที่การปฏิบัติงานด้านเทคโนโลยีการศึกษาในสถาบันหรือสำนักเป็นปกติอยู่แล้ว เพียงแต่มีการแยกแยะข้อบ่งชี้การปฏิบัติงานออกจากกัน โดยมีนโยบาย และแผนการดำเนินงานกำหนดไว้ให้ชัดเจน มีการประเมินผลและการนำแผนมาปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานแยกออกจากกันชัดเจน

องค์ประกอบที่ 7 การบริหารจัดการในหัวข้อนี้ แยกออกเป็น 4 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

- 7.1 โครงสร้างและระบบบริหาร
- 7.2 บุคลากร
- 7.3 ระบบข้อมูลเพื่อการบริหารจัดการ
- 7.4 การมีส่วนร่วมในการบริหาร

ในแต่ละองค์ประกอบย่อย จะมีตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินคุณภาพ 5 อันดับ เช่นกัน

องค์ประกอบที่ 8 การเงินและงบประมาณแยกออกเป็น 2 องค์ประกอบย่อย ได้แก่

- 8.1 แหล่งงบประมาณ
- 8.2 การจัดสรรและการตรวจสอบ

ในแต่ละองค์ประกอบย่อยจะมีตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินคุณภาพ 5 อันดับ องค์ประกอบสุดท้าย ได้แก่

องค์ประกอบที่ 9 กลไกการประกันคุณภาพการศึกษา แยกออกเป็น 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่

- 9.1 นโยบาย
- 9.2 การประกันคุณภาพภายใน
- 9.3 การประกันคุณภาพภายนอก

ในแต่ละองค์ประกอบย่อย จะมีตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินคุณภาพ 5 อันดับ เช่นกัน สำหรับองค์ประกอบนี้จะต้องเขียนเป็นนโยบายและแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนด้วย

สรุป

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่าการปฏิบัติงานด้านเทคโนโลยีการศึกษาในระดับสถาบันหรือสำนักของสถานศึกษาระดับอุดมศึกษานั้นจะต้องมีบทบาท ภาระหน้าที่สอดคล้องกับภารกิจของมหาวิทยาลัย คือ

1. การผลิตบัณฑิต
2. การวิจัย
3. การบริการทางวิชาการ
4. การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น

และภาระหน้าที่ด้านเทคโนโลยีศึกษานั้น จะต้องมีข้อมูลครบถ้วน ในแต่ละองค์ประกอบให้สอดคล้องกับของมหาวิทยาลัย มีปรัชญา ปณิธาน วัตถุประสงค์ นโยบายและแผนงาน ซึ่งประกอบด้วย 4 แผนย่อย ได้แก่

1. แผนวิจัย
2. แผนบริหารทางวิชาการและวิชาชีพสู่สังคม
3. แผนทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และ
4. แผนกลไกการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นต้น

ในแต่ละแผนจะต้องมีการประเมินแผน การนำแผนไปปรับปรุงแก้ไข โดยภาพรวมแล้วเป็นการบริหารจัดการภาระงานในหน้าที่ต่างๆ โดยแยกภาระหน้าที่ออกจากกันมีหัวข้อหลักเป็นองค์ประกอบใหญ่ ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย และภาระหน้าที่ในรายละเอียดเป็นโครงการ และกิจกรรมมีการกำหนดนโยบายและแผนงานการประเมินผล การนำผลมาปรับปรุงแก้ไข โดยมีขั้นตอนการดำเนินการที่เป็นระบบชัดเจนในแต่ละขั้นตอน บุคลากรทุกระดับจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมจึงจะบรรลุผลตามเป้าหมาย

หากมีการบริหารจัดการที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพสูงพอ การประกันคุณภาพในด้านต่างๆ ก็ง่ายขึ้น และหากบุคลากรมีจิตสำนึก และมีวินัย ต่องานเพียงพอและสอดคล้องกันก็จะทำให้การประกันคุณภาพ การปฏิบัติงาน ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายง่ายขึ้นเช่นกัน แต่การทำงานในช่วงของการปรับเปลี่ยนบนพื้นฐานที่จะให้ทุกคนพอใจ ย่อมเป็นสิ่งที่ยากที่สุด

